Серце творить світи.

З афоризмів Сходу

Молодий вчений Роберт Сміт гаряче вмовляв свою дружину Маргарет:

— Це єдиний вихід. Єдиний, збагни, люба Ма. Світ оскаженів. Світ пожере сам себе. Схід проти Заходу. Захід проти Сходу. Арсенали тріщать від ядерних потвор. Ще день. Ще два. Хай рік. І смерч промчиться над планетою. І не лишиться нічого живого. А я бажаю жити. Просто жити і любити тебе...

— А наші діти, Роб? — зітхнула тихенько Маргарет, жалібно глянувши на чоловіка блакитними прозорими очицями.

— Їм буде ще краще. Вони не знатимуть цього проклятого світу. Вони звикнуть до нового царства. Там буде своя романтика, інші радощі буття...

— Мій Роб... Але ж небо, зорі... Боже мій! Як забути їх? Люди прагнуть у небо. Може, космос змінить їх... Давай зачекаємо, Робі

— Ні! — палко скрикнув учений і стиснув свій маленький сухий кулак. Блідо обличчя його грізно нахмурилось. — Ні, Ма! Вони ніколи не переміняться. Вони й на інші планети перенесуть свою ворожнечу, кинуть у хаос далекі світи. Та не дійде до того! Люди задихнуться в радіоактивній хмарі вже в найближчі роки. А зорі? Що зорі? Я тобі захоплю кольоровий фільм з небесними сузір'ями. Будеш дивитися. А діти не бачитимуть неба. Адже ми не бачимо сфер інших вимірів?

Навіть заперечуємо їх. Таї; і наші діти. Для них неба не існуватиме. Ма! Годі сперечатися. Завтра ми будемо в новому світі. Яка радість! Тиша. Спокій. Нірвана. Справжня Нірвана. Повне забуття земного світу...

— Я підкоряюсь тобі, — прошепотіла безвладно Маргарет, опустивши голову. — Я люблю тебе, Роб...

Він обняв її, поцілував у голову, глибоко вдихнув запах її пухнастих золотих кіс.

— О радість! Нема вищої в світі. Кохана жінка... Тиша... Ми створимо золотий вік для себе і для нащадків. Обмежимо кількість нових народжень. Роботи створять все необхідне. Нам залишиться лише насолода кохання і розваги. Мільярди років попереду. Мільярди...

Маргарет мовчала, заплющивши очі. Лише вії у неї тремтіли, коли гарячі губи чоловіка торкалися її щік та шиї.

На світанку вони виїхали з міста. Кам'яний, залізобетонний, пластмасовий і скляний колос прокидався, ричав, здригався. Ще миготіли збляклі неонові реклами, ніби втративши силу від нічних вогняних оргій. Хлопчаки бігали на перехрестях вулиць, вигукуючи хрипкими голосами:

— Проект військової бази па Місяці. Вся Земля під контролем! Інтерв'ю з професором фон Гроуном!

Роберт презирливо мугикнув, глянув на дружину, яка куталася в нейлонову шубку.

— Ось тобі їхній Космос. Ось тобі зорі, Ма! Земля дає тобі на прощання добрячий доказ моєї правоти!

Маргарет не обізвалася. Дивилася на галасливих хлопчаків-газетярів, на самотні постаті полісменів, на запізнілих закоханих, що втомлено поверталися з позаміських парків та лісів. Сум і ніжність відбивалися в прозорому погляді жінки, ніби вона хотіла з собою понести згадку про такий химерний, такий хаотичний, непослідовний, страшний, чудовий світ. З собою... в царство тиші й забуття...

Авто вискочило на заміську автостраду, помчало сірою бетонною стрічкою на захід. Незабаром на обрії з'явилася синя смуга океану. Над нею багровіли пір'ясті хмари, осяяні ранковим сонцем.

Роберт вивів машину просто до берега. Колеса забуксували в піску. Він вимкнув мотор, сказав:

— Вилазь. Приїхали.

Біля берега стояло ще кілька авто. На хвилях гойдався катер. Гладкий веселий чоловік махав рукою, кричав:

— Вже всі зібралися. Ждемо лише вас, Роб! Роберт і Маргарет привіталися, перебралися на катер.

Рушили в океан. Вологі бризки кропили личко Маргарет, холодне повітря приємно кололо в грудях.

Вона дивилася на сонце. Гаряча вібруюча куля повільно підіймалася над обрієм, яснішала, переливалася іскрами.

Маргарет відчула біль у серці, несказанну тугу. Роберт стиснув її руку, мовив:

— Ось глянь. Підводний човен...

З хвиль з'явилася рубка з перископом. З люка виглядали люди, весело щось гукаючи. Маргарет не чула нічого, не розуміла, де вона, що з нею. Мов уві сні, перебралася з катера на підводний човен, віталася з людьми. Здавалося, що мине кошмар, вона прокинеться в своїй постелі, вранці бачитиме синє небо, вночі тріпотливі зірки, вдихатиме свіже повітря серед густого лісу, збиратиме товстоногі, пахучі гриби в гаях...

Кошмар не минав. З тріском закрився люк над головою. В коридорі, яким вона йшла за Робертом, спалахнуло мертвотне світло. Чоловік підвів її до широкого ілюмінатора. За прозорою шибкою хвилювалася зелена глибінь. В ній горіла самоцвітами якась велика куля.

— Що то? — прошепотіла Маргарет.

— Сонце, — байдуже озвався Роберт, сідаючи в зручне крісло.

— Сонце, — ніби луна, — повторила жінка. Помчали вгору повітряні бульбашки. Самоцвітна феєрич-,' ва куля потьмяніла, розпливлася, зникла. Тихо гули машини. Мовчали люди в салоні. Темніла вода за ілюмінатором, наливалася чорнотою.

— Роб... І це назавжди?

— Назавжди, Ма...

— Боже мій... Я вмру від суму.

— Звикнеш, Ма... Я буду з тобою.

— Сонце... Воно зникло, воно вмерло для мене...

— У тебе буде сто сонць, Ма. Ми створили все, що треба людині...

— О Роб, навіщо я згодилась. Навіщо! Краще б я вмерла під зорями...

21 серпня 19... року група вчених та кілька багатих людей Америки зі своїми сім'ями покинули континент. Вони занурилися на підводному човні в глибини Тихого океану. В потаємному місці морського царства давно було створено підводне місто. В ньому приготували все, що потрібно для життя людей: фабрики біосинтезу, житлові приміщення, енергетичні споруди, майстерні для конструювання нових роботів і ремонту старих. Жителі могли не втручатися в механічне обслуговування міста — все робилося автоматично. Творці міста мали одну мету — забезпечити собі й нащадкам безтурботне, щасливе життя. І насамперед — втекти від загрози смерті, яка витала над планетою.

У новому місті за якийсь час народилися діти. У Маргарет і Роберта з'явилася красуня донька. Мати назвала її Зорею. Діти не знали земних умов, не чули нічого про існування безмежжя. Вони росли під товщею води, гуляли в легких костюмах поміж водоростями, гралися з рибами, змагалися з драконами морських глибин.

Котився час. Ніхто не знав, що діялося на поверхні планети. Старші жителі вмирали. Роботи справно готували новим людям їжу, вбрання, костюми для підводного плавання. Та ось виросла Зоря. І стала прекрасною стрункою дівчиною з таємничим поглядом прозорих зеленкуватих очей. Одного разу запитала вона у своєї сивої матері:

— Моє ім'я Зоря, мамо. Що воно означає?

— Я не можу пояснити цього, доню, — прошепотіла Маргарет, що лежала на ліжку, чекаючи смерті. — Ти не збагнеш. Треба побачити зорю, щоб знати, що вона означає...

— А де її побачити, мамо?

— В небі, донго...

— Небо... Що це таке, матусю? Я не чула такого слова в нашій школі...

Мати зітхала, сумно дивилася на доньку, і сльози з'являлися на її очах.

— Тобі погано, матусю, — лякалася Зоря. — Гаразд, я не буду питати...

У підводному гроті поховали стару Маргарет. Роберт — посивілий і пожовклий — годинами просиджував біля прозорої віконниці салону, дивився на химерні скелі, що здіймалися над місцем її останнього притулку.

Зоря тихо наближалась до нього, схилялася до плеча, тихенько запитувала:

— Ми вже не побачимо маму?

— Ні, доню...

— А чому, татусю? Чому? Мені сумно без неї...

— Такий закон природи...

— Не розумію тебе, татку. А скажи мені, що таке небо? І що таке зоря?

Роберт підозріло дивився на доньку, запитував:

— Хто тобі казав такі дивні слова? Зоря — це просто звукосполучення... нічого не означає... Воно подобалося мамі... А небо — це абстракція. Уявна сфера. Розумієш? Уявити можна все, хоч його насправді нема...

— Дивно, — шепотіла Зоря. — А ще скажи, як ми потрапили у це дивне місто? Звідки воно взялося? Хто створив мовчазних металевих роботів?

— Природа створила, — скупо сказав батько. — Не думай про те, доню. Насолоджуйся життям. Знайди собі друга, забавляйся з ним.

— Я не люблю хлопців, — сказала дівчина, огидливо скривившись. — Вони якось дивно дивляться на мене. А чому — не знаю. Я втікаю од них у хащі водоростів. Там мені приємніше на самоті. Татку, а що над нами вгорі?

— Де вгорі? — тривожився батько.

— А там, куди летять повітряні бульбашки з мого акваланга. Я піднімалася високо вгору і одного разу помітила щось барвисте, веселе і ясне. Воно було кругле й сяюче. Мені хотілося піднятися ще вище, та тут з'явилася акула, і я пірнула назад. Татку, що воно таке було?

— Галюцинація, — понуро мовив батько. — Від перевтоми. Ти піднялася в заборонену сферу, доню. Не дозволяю цього робити. Бо загинеш. Чуєш?

— Чую, татку, — зітхнула Зоря. — Але яка ж вона радісна, татку, та чарівна галюцинація...

Поховали в гроті й Роберта Сміта. Поховали всіх перших жителів, засновників підводного міста. Нащадки їхні сонно животіли в розкішних салонах, грубо парувалися після ситої їжі, плодили дітей. Згодом закрилися школи. Нові діти не хотіли вивчати ні мови, ні примітивні знання, які були визначені для навчання ще творцями міста.

Лише Зоря не могла задовольнитись бездумним існуванням. Вона знову й знову згадувала своє чарівне видіння, їй хотілося ще пережити його. Та батькова заборона стримувала це бажання.

Молоді хлопці вперто переслідували її. Зоря втікала від них через шлюз в океан, ховалася в водоростях. Та напасники не відступали. В їхніх очах з'являлася лють і звіряче бажання. Одного разу її підстерегли в хащах, схопили.

Сильні цупкі руки м'яли її тіло, тягли до шлюзу. Зоря відчайдушне вдарила ногами в груди ґвалтівнику, вирвалася, стрімко помчала вгору.

Зникало в зеленій глибині місто. Миготіли навколо тіні риб.

"Хай умру, — думала Зоря, — зате побачу чудову мрію. Не хочу повертатися назад. Хай умру краще".

Батько казав, що там, вище, нема нічого. Порожнеча, небуття. Там сфера смерті. Вона хоче побачити ту сферу. Вертатися назад? На глум, на муку? На нікчемне животіння?.. Нізащо!

Навколо світлішало. З'явилися якісь яскраві цятки. Заграло оранжево-срібними барвами велике кружало.

"Видіння", — подумала Зоря.

Тільки воно не таке яскраве, як тоді. Але все одно чарівне. Товща води скінчилася. Дівчина опинилася на поверхні, вражено скрикнула.

Перед нею виник Безмір, засіяний міріадами світлих вогнів. Серед них пливло сріблясте кружало, сіяло на поверхню океану мерехтливі краплі вогнів.

Зоря хлюпнула жменю води, розбризкала її в повітрі. феєричним водограєм заіскрився простір.

"Невже це сфера смерті? Така чарівна? Така казкова? Чому не говорив батько про її красу? Це не галюцинація. Ні. Я відчуваю — мій розум сприймає нову, велику реальність!"

Теплий вітер обвівав її шию. Вона відчула його подих, здивувалась. Отже, не порожнеча. Є повітря. Може, ним можна дихати?

Зоря зірвала маску. Запахи моря хлюпнули в груди, тонкий дух квітів і дерев, що котився від темного масиву на обрії, сп'янив дівчину.

Обдурив... Обдурив батько! Але навіщо? А мама знала. Знала і мовчала... Ось чому вона плакала. І назвала Зорею. Може, зорею зветься оте чарівне кружало? Воно пливе в небі. Мабуть, що так. Мама казала, що треба побачити небо і зорі, щоб збагнути, що воно таке...

Щось прокидалося в єстві дівчини, заснулі почуття вертали до життя, бентежили. Здавалося, що вона колись вже бачила і зорі, й небо. Милувалася неосяжним простором і трепетно чекала когось ясного й бажаного...

Де це було? Коли?

Що вона робитиме в нововідкритому світі? Як житиме? Невже доведеться загинути під покривом такої краси? Чи повернутися назад? В зелену глибінь? До сонних жадібних слизняків, які бажають насолодитися її тілом? Ніколи!

Вона ляже горілиць. Хай колише її океан. А зорі співатимуть нечутні пісні. Вона засне. І помре щасливою.

Дівчина заснула в обіймах моря.

А коли прокинулася, зорі втікали з неба. Небо ж синіло, яснішло, і пухнасті хмаринки на ньому палахкотіли мінливими вогнями. Зоря зойкнула від несподіванки. Куди втікають зорі? Чи повернуться вони знову?

На обрії вставало червоне кружало. Радісно-здивовано дивилася на нього дівчина. Кружало швидко піднімалося в небі, гарячіло, наливалося золотими барвами. І ось уже не можна дивитися на нього. Воно затопило весь простір веселим життєрадісним сяйвом.

Зоря оглянулася навколо. Зовсім недалеко від неї синіла смуга берега. На ній колихалися високі дерева. Біліли ніжні граціозні споруди.

"Невже тут є люди?" — подумала дівчина.

А втім, усе можливо. Батько обдурив її. Казав, що порожнеча, а тут — запашне повітря. Казав галюцинація — а тут неосяжний простір і дивні, каякові світила. Казав, що сфера смерті, а тут якісь рослини й будівлі.

Вона попливла до берега. Білопінний прибій хлюпав у скелі. Зоря обережно ступала по дну, сторожко дивилася вперед.

Між камінням з'явилася постать. Дівчина злякано зупинилася. На неї дивився юний високий хлопець. Вітер грався білим чубом, бронзово блищала могутня постать, вогнем палахкотіли чорні очі.

Він здивовано крикнув:

— Звідки ти? Щось я не бачив тебе на острові! Дівчина не могла промовити й слова.

— Ти що, німа? Може, з якогось судна? Треба допомогти?

Зоря поворухнулась, несміливо всміхнулася, хрипко сказала:

— Я звідти... — І показала у воду. Хлопець засміявся.

— Дотепно. Нова русалка. Але я тебе не боюся. Навіть можу поцілувати. Бо ти прегарна-таки. Чарівна...

Дівчина слухала його речі, мов найкращу музику. Що він каже? І як багато незнайомих слів. Він милується нею. І в очах його сяг, ніжність.

— То тут є життя? — несміливо запитала Зоря.

— Де? — здивувався хлопець.

— Над океаном...

— Життя е скрізь. Ти хвора, чи що? Скажи серйозно — звідки ти?

— Я ж сказала, — мовила дівчина. — З-під води. Там місто. Мої батьки вмерли. А я зненавиділа своє життя. І вирішила вмерти у сфері смерті. Так сказав батько. А тут життя. Тут неосяжність. І зорі. Тільки вони чомусь зникли...

— Зажди, зажди, — скрикнув хлопець, і його обличчя спохмурніло. — Ось воно що! Чув я про підводне місто. Вчені шукали його. Але досі не знайшли. То ти народилася там?

— Там.

— Про це писали, — сказав хлопець. — Група людей втекла з поверхні землі під воду, щоб вижити. Боялися війни. А війни вже давно й духу нема. Мир на планеті. Польоти в небо, зустрічі з іншими розумними істотами...

Дівчина поволі наближалася до берега, простягла руки до хлопця. Зачудовано шепотіла:

— Ти не примара? Не галюцинація? Невже я справді бачу тебе...

Юнак несміливо ступив до неї, глянув у її зеленкуваті, як смарагд, як незмірна морська глибінь, очі. Торкнувся пестливо пальцями її блідої щоки, погладив лебедину шию.

— Ти гарячий, — сказала вона. — Мені радісно від твого доторку. Лише мати так пестила мене. Люби мене. У мене нікого нема...

Очі хлопця затуманилися від незбагненного почуття. Дивна поява дівчини, її неземна краса, її химерна доля стрепенули його серце, схвилювали кров. Він обняв тонкий стан, пригорнув її до себе, прохолодну й чарівну.

Зоря дивилася в безмежне блакитне небо, плакала. І в прозорих краплях грали радісні промені сонця...